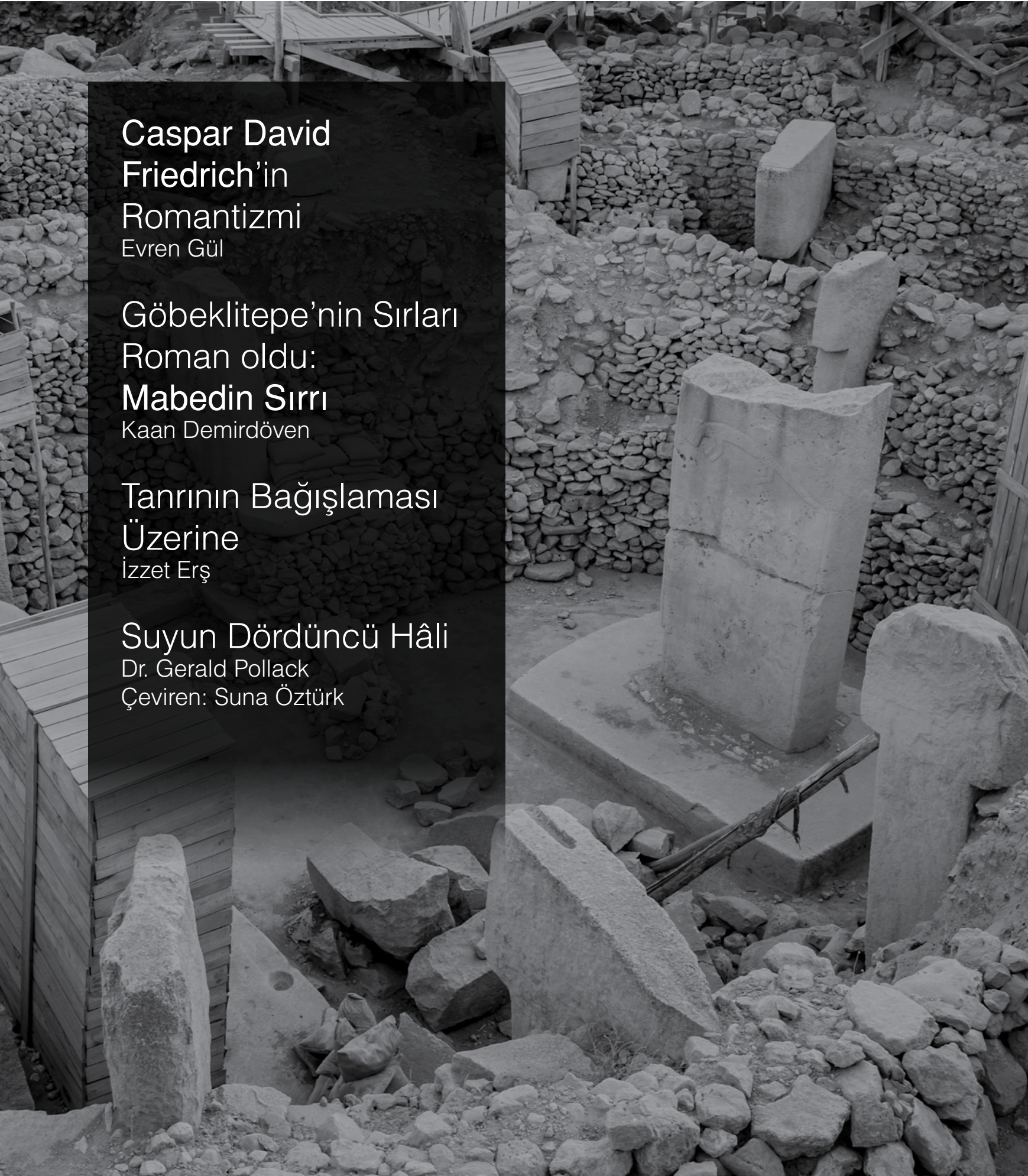

Caspar David
Friedrich'in
Romantizmi
Evren Gül

Göbeklitepe'nin Sırları
Roman oldu:
Mabedin Sırrı
Kaan Demirdöven

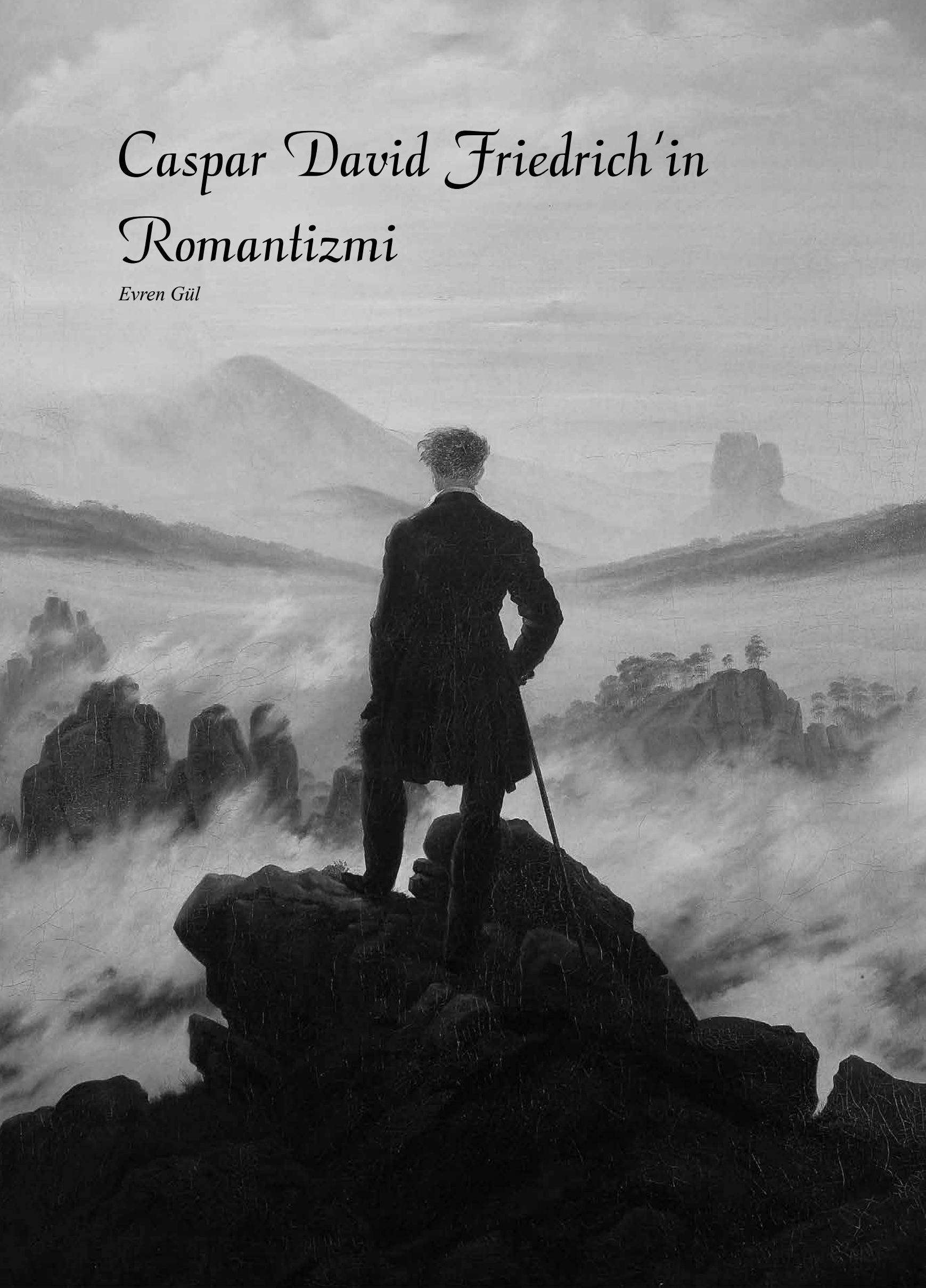
Tanrının Bağışlaması
Üzerine
İzzet Erş

Suyun Dördüncü Hâli
Dr. Gerald Pollack
Çeviren: Suna Öztürk

Caspar David Friedrich'in Romantizmi

Evren Gül

18. yüzyılda Avrupa'da aklın her şeyi kurucu ilkesi olarak benimsendiği, tüm toplumsal yaşamın ve düşünüşün buna göre şekillendiği dönem Aydınlanma Çağı olarak nitelendirilir. Bu dönem filozofu ve öncü bir aydınlanmacı olan Immanuel Kant'ın şu sözleri konuyu özetlemek için hem yeterli hem de oldukça şöhretlidir. "Aydınlanma, insanın kendi suçu ile düşmüş olduğu bir ergin olmama durumundan kurtulmasıdır. Bu ergin olmayış durumu ise, insanın kendi aklını bir başkasının kılavuzluğuna başvurmaksızın kullanamıyışdır. İşte bu ergin olmayışa insan kendi suçu ile düşmüştür; bunun nedenini de aklın kendisinde değil, fakat aklını başkasının kılavuzluğu ve yardımı olmaksızın kullanmak kararlılığını ve yürekliliğini gösteremeyen insanda aramalıdır **Sapere Aude!** Aklını kendin kullanmak cesaretini göster!"

Aydınlanma çağında bilim alanında çok önemli bir yol alınır. 15.yüzyıldan itibaren keşif ve icatlarla süregelen bir gelişim süreci bu dönemde büyük bir ivme almıştır. Modern yaşamın temellerinin atıldığı bu dönemde dinsel düşüncede bir gerileme olduğu gibi, kuruculuk, egemenlik gibi olgularda geçerliliğini yitirmeye başlar. Böylece Aydınlanma hareketi Fransız Devriminin oluşmasında önemli bir etken olur. Kopernik ve Newton'un çalışmalarıyla tüm bir evren-dünya algısı değişime uğrar. Descartes ve Kant ise bu değişen zihniyetin felsefesini geliştirir. Avrupa'da ki endüstri devrimleri ile beraber yeni ve bambaşka toplumsal ilişkiler yenilenen bir dünya yaratır. Fakat bir süre sonra özellikle Newton'un mekanist dünya görüşünün doğadaki her şeyi açıklayamadığı, aklın ve doğa yasasının her şeye çözüm getiremediği gerçeği karşısında bazı şüpheler baş gösterir.

Böylelikle felsefe ve sanatta, özellikle şiir, edebiyat ve resimde verilen eserlerle "romantizm" tarihi içindeki görkemli yerini alır.

Bu akım, adını Ortaçağ şövalyelerinin hikâyelerini ya da saz şairleri çağını anımsatan anlamında "romanesk" teriminden almaktadır. Bu sözcüğün İngilizce'ye girememesiyle bütün Avrupa'ya "romantic" olarak yayılması söz konusu olur.

Romantik resim ise bir okuldan çok geçmiş yüzyıllarda baskın olan bir geleneğe karşı olarak gelişmiştir. İnsanı ve doğayı yeni bir biçimde kavramanın sanatsal ifadesiydi. Francis Claudon, *Romantizm Sanat Ansiklopedisi*'nde şunları belirtir.

"Bu yeni düşünce biçimleri, burjuva sınıfını iktidara götürecektir ve klasik kültür sanatla beslenen Latinleşmiş bir Avrupa'ya egemen olan US (akıl, Raison) tapınıncından siyasal, toplumsal ve ekonomik planda somutlaşacak olan köklü bir toplumsal evrimin doğal sonucudur. İngiltere'de olduğu gibi Almanya'da da, köklerini çok önceden halkın kaynaklarına salmış olan yeni bir duyarlılık oluştu." [1]

İşte Romantizm bu duyarlılığın sonucudur. Bir yüzyıl boyunca İngiltere başta olmak üzere, Almanya ve Fransa ile beraber bütün Avrupa'yı etkisi altına alır. Akımın başlıca özellikleri akıl dışılık, heyecan, öznelilik, duygusalılık, imgelem, sezgi, yaratıcı deha, yalnızlık, doğa sevgisi, ulusçuluk, yurtseverlik, geçmişe, ortaçağlara ya da geleceğe ütopyalara kaçış gibi kavramların tümüdür. Zeynep İnankur, *19. yüzyıl Avrupa'sında Heykel ve Resim Sanatı* isimli incelemesinde şunları belirtir:

"Almanya'da resim, müzik, şiir ve felsefe arasındaki yakın ilişkilere bağlı olarak bu ülkedeki Romantik sanat bilinçaltı dünyasının bir ifadesi olmuş ve sanatçılar doğayı mutluluğa ulaşmanın, sonlu olanı sonsuzla birleştirmenin bir yolu olarak görmüşlerdir. Biçim artık yalnızca bir düşünceyi ifade etmek için kullanılan bir araçtır. Doğa bilgisi uzmanı ressam ve felsefeci Carl Gustav Carus doğa felsefecilerinin kuramlarından esinlenerek bir estetik biçimlendirmiş ve resimlerinde de bunu yansıtmaya çalışmıştır. Carus "Manzara resmi üzerine dokuz mektup" adlı kitabında şunları yazar: - Doğal bir manzaranın görkemli bütünlüğünü seyreden bir kişi kendi küçüklüğünün bilincine varır ve her şeyin Tanrı'nın bir parçası olduğunu hissederek kendini o sonsuzluğun içinde kaybeder, bir bakıma kendi bireyselliğinden vazgeçer. Bu sözlerden de anlaşılacağı gibi Carus doğayı tinselleştirmiş ve resimlerinde de bunu vermeye çalışmıştır." [2]

Daha çok sanat sosyolojisine olan katkıları ile bilinen, sanat tarihçisi Arnold Hauser'e göre Romantik akım, sanatçının bir topluma, az çok homojen bir gruba, ilke olarak otoritesini kabullendiği bir kamuoyuna hitap ettiği kültürel bir dönemin sonudur. Sanat artık nesnel ve konvansiyonel ölçütlerin yönlendirdiği toplumsal bir etkinlik olmaktan çıkıp

[1] Francis Claudon, *Romantizm Sanat Ansiklopedisi*, s: 35.

[2] Zeynep İnankur, *19. yüzyıl Avrupa'sında Heykel ve Resim Sanatı*, s: 37.

Önder Büyükerem'a
Yaşayan her fânî
Her ruh özler
Her sıkıldıkça arar,
Dar hayatında ya dost ufku ya canan ufku.
Yahya Kemal Beyatlı- *Kendi Gök Kubbe* - Ufuklar

kendi standartlarını yaratan bir kendini ifade etme etkinliği; kısaca bireyin bireye hitap ettiği bir araç olur.

Caspar David Friedrich 5 Eylül 1774'te halen İsveç'in yönetimi altında bulunan Pomeranya'da ki Greifswald'da dünyaya geldi. Melankolik bir sanatçı olmasının nedeni çocukken geçirdiği acılardır. Friedrich henüz yedi yaşındayken annesini kaybetti. On üç yaşındayken bir gün ağabeyi Christoph ile birlikte paten yaparlarken ağabeyi buzlar arasında kayboldu. Friedrich bir süre sonra mimar Johann Friedrich Quistorp'un denetimi altında kendini sanat çalışmalarına verdi ve yaşamının ana amacını resim olarak belirledi. Daha sonra ise Kopenhag Sanat Akademisi'ne yazıldı. Dört yıllık bir eğitimden sonra 1798'de Dresden'e gelen sanatçı, kısa zamanda Schlegel kardeşlerle, Novalis, Schelling, Jean Paul gibi Romantizmin büyük yaratıcılarıyla tanıştı.

Dresden'e yerleşmesine rağmen doğduğu yerlerin özlemine çeken endişeli bir karakterdi. Sık sık çocukluğunun geçtiği kasabaya gidiyor ve orada uzun müddetler kalıyordu. Doğaya düşkünlü; tablolarında Pomeranya Ormanları, Harz Dağları, Kuzey Denizi kıyıları veya Rugen Adasındaki beyaz kayalar sık görülmektedir. Ressam aynı yıllarda suluboya ve sepia rengi eserlerde vermeye başlamıştır.

1805 yılında Weimar'da sergilenen iki eseri Goethe tarafından satın alındı. Bu arada G.H. Von Schubert, Otto Runge, Tieck ve Von Kleist ile dostluk kuran Friedrich romantikler arasında katıldı ama daima yalnız bir sanatçıydı. Zamanını kırlarda, dağlarda ve edindiği izlenimler içinde geçiriyordu. Bu not ve eskizleri daha sonra tuvaline aktarıyor, sadece resim malzemeleri ve temel ihtiyaçlarını karşılayacak eşyaların olduğu bir evde yaşıyor ve neredeyse mistik bir hayat sürdürüyordu.

Friedrich 1817 yılından itibaren Dresden Akademisi'ne öğretim üyesi olarak alınmış ve kendisine maaş bağlanmıştır. Ertesi yıl evlenir ama yine basit alışkanlıklarından ve yaşamından vazgeçmez. İyi bir kariyeri olur, verimli bir olgunluk dönemi geçirir. Resimleri Prusya Veliadının koleksiyonuna kadar gitmiştir.

1835'ten sonra sanatçı psikolojik olarak düşüş göstermeye başlar. Daha da içe kapanık ve melankolik olur. Halkın ve eleştirilenlerin anlayışsızlığı, karısının ihanetinden şüphelenmesi derken aynı yıl bir beyin kanaması

Göbeklitepe'nin Sırları
Roman oldu:

Mabedin Sırrı

Yazar Kaan Demirdöven'in dördüncü kitabı, ilk romanı olan "*Mabedin Sırrı*", aslında bir anlam arayışı yolculuğu... Platon'un İdealar'ı, Aristoteles'in *Töz'ü*, Spinoza'nın *Amor Intellectus'u*, Kant'ın *A Priori*'leri, Hegel'in *Saltık Tin'i*, Hermes'in kitabı, Kabala'nın gizemleri, mistik yazarların yaşamları, kadim bir cinayete ipucu olabilir mi? Bir dedektif, felsefe ve tasavvuf tarihinin içinde işlenecek bir cinayetin sırlarını çözebilir mi? Bir cinayet, Mabedin Sırrı'nı deşifre edebilir mi?

Kahramanımız Hâfî, kendisine *epistemik* dedektif diyor. Bir gece otel odasında uyanıyor, neden otel odasında uyanıldığını, oraya ne zaman geldiğini, oraya gelinceye dek kimlerle görüştüğünü, ne yapması gerektiğini, anılarını, geçmişini, hayallerini tek tek anımsayarak, fonda Göbeklitepe'nin keşfi, onunla ilgili bulgular ışığında, adını bile bilmediği bir kadının, gölgesi gibi peşinden ayrılmayan bir soytarının ve ebedî dostu Galip'in kendisine bıraktığı notların yardımıyla Mabedin Sırrı'nı çözüyor. Aslında Kâinatın Sırrı'nı çözüyor. Ama çözen kendisi mi, yoksa yerine geçtiği kişi mi? Taklit ettiği kişi bir Usta ise, o zaman Hâfî gerçekte kim? İşte tüm bunlar olurken, Urfa'da Göbeklitepe'yi keşfeden Profesörün esrarengiz ölümüne de değinen roman, okuru bir anda metinlerden oluşan bir girdabın içine çekiyor. Bu girdabın adına *epistemik* çöküş diyor ve çöküşün sonunda bizi bir patlama bekliyor: Kuantum Bombası. Hâfî'nin dediği gibi, "İlk kez iyilerin patlatmasını istediği bir bomba bul!" Peki, ya sonra? Sonrası sizi Mabedin Sırrı'nda bekliyor. İyi seyirler dilerim. #mabedinsirri

Yazar Kaan Demirdöven ile Göbeklitepe'nin gizemlerini anlatan *Mabedin Sırrı* adlı romanı hakkında minik bir söyleşi...

S: Kısaca sizi tanıyabilir miyiz?

K: Adım Kaan Demirdöven. İstanbul'da yaşıyorum. 40 yaşımdayım. 23 yıldır felsefe, mitoloji, sinema ve tasavvuf üzerine yazılar kaleme alıyorum. Bugüne kadar üç kitabım yayımlandı. Bu dördüncü kitabım, bu ilk romanım... Adı *Mabedin Sırrı*... Nesil Yayınlarından çıktı. Göbeklitepe'de bulunan dünyanın en eski tapınağının gizemlerini araştırıyor.

S: Göbeklitepe'de ne gibi gizemler olduğuna inanıyorsunuz?

K: Bana soracak olursanız, en büyük gizemi dünyanın en eski tapınağı olma özelliği...

Bu da şu ana kadar bize öğretilen tek merkezli ve tek biçimli düşünce disiplinine bağlı olarak oluşturulmuş tarih anlayışının yıkılıp yerine yenisinin yazılacağı anlamına geliyor.

S: Bu tam olarak ne demek?

K: Bu aslında tam da felsefe yeni başlıyor demek. Kafalar düşünecek, sorgulayacak... Sorgulama olmazsa felsefe olamaz.

S: Kahramanınız Hâfî, bir dedektif ama aynı zamanda bir felsefeci...

K: Evet, Hâfî, bir felsefeci, daha doğrusu bir bilgesever... Ama bir yandan da karanlık bir tip... Kim olduğu belirsiz, biraz okura bıraktım onun kim olduğunu... Felsefede derinleşmiş, mistik ilimlerde derinleşmiş, tuhaf bilgileri olan, *epistemik* bir Hâfî'ye...

S: *Epistemik* ne demek? *Epistemoloji* ile ilgisi nedir?

K: *Epistem*, tasarımdan arındırılmış bilgi demek... Yani saf bilgi. Kendinde Bilgi... Gerçeklik... Epistemoloji de bilginin bilimi demek. Hâfîyemiz, kendisine gelen işleri bilgi bazından yorumlayıp deşifre ediyor, işinde çok iyi... Fakat başka sorunları var. "*Ben kimim, nereden geldim, nereye gidiyorum?*" gibi... Peşinde kendisine benzeyen bir başka dedektif var. O karanlık biri... Tedirgin ediyor Hâfî'yi.

S: Aşk var mı?

K: Olmaz mı? Bir kadına âşık oluyor, adını bilmiyor kadının, asla da öğrenemiyor. Kadın bir hayal ürünü mü? Gerçek mi? Belli değil. Ona Lilith adını veriyor.

S: Neden Lilith?

K: Hâfî, otel odalarında yaşayan biri... Elindeki son vak'ayı çözümlerken kaldığı otelin adı Gradiva. Karaköy'de butik bir otel... Gradiva hayat ağacı veya hayatın kadını anlamlarına gelen bir sözcük... O otelde tanıdığı için, kadına bu ismi veriyor. Malum, Lilith, en temel *ezoterik* bilgilerden biridir, hayatın kadını, ilk insan kadın mıydı, erkek miydi? Dinin *ortodoks* tarafı ilk insanı erkek yapar ama *ezoterik* öğretilerde ilk insan imgesi kadındır.

S: *Mabedin Sırrı* romanını ne kadar zamanda yazdınız?

K: 18 ay sürdü yazmak...

S: Araştırma da dâhil mi?

K: Hayır, Göbeklitepe'yi ve efsanelerdeki *mabet* kavramını yedi senedir araştırıyorum.

S: Romanınızın en etkili cümlesi sizce hangisi?

K: Bunu söylemek zor ama romanı şu önerme üzerine inşa ettiğimi söyleyebilirim: "Bir tesadüf daha! Her şey bir tesadüf ama ben tesadüflere inanırım."

S: Hikâyenin geçtiği yerler, isimler gerçek... Peki, kahraman Hâfî gerçek mi?

K: Gerçekle kurmacanın bir araya geldiği bir kaç karakterin toplamı Hâfî...

S: Neden romanın merkezine Göbekitepe'yi yerleştirmeyi seçtiniz kendinize?

K: Çünkü anlatacağım her şeye öncelik teşkil eden bir şey olmasını istemişim. Göbeklitepe üzerine konuşabileceğimizi şeylerin hepsinden önce...

S: Peki, sırada ne var?

K: Sırada "*Ay Krallığı*" adımı verdiğim, Anadolu Bilgeliğini orta dünya fantazyası içinde kaleme alacağım bir destan var...

Yazar hakkında:

Kaan Demirdöven, 1975 yılında Almanya'da doğdu. Eğitimini İstanbul'da tamamladı. Gençliğinde sanat, din, felsefe ve sinemaya, tasavvuf bağlamında ilgi duydu.

"*Us ve Düşün*" dergisinde Anadolu Felsefesi üzerine yazıları yayımlandı. Anadolu Süfizm Felsefesi ile Batı Aydınlanması'nın temelini oluşturan "Akılcılık Felsefesi" arasında karşılaştırmalı okumalar yaptı.

2009 yılında *Sinemanın Simyası* adında kitabı yayımlandı.

2011 yılında *Felsefenin Düşüşü*, *Sinemanın Yükselişi* adında kitabı yayımlandı.

2013 yılında *Mecnun Delirmede* adında kitabı yayımlandı.

2015 yılında *Mabedin Sırrı* adlı ilk romanı yayımlandı.

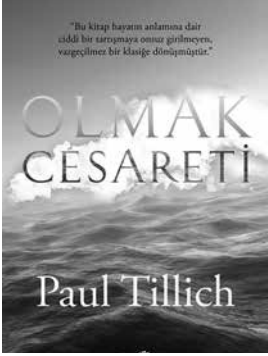
Eskrim sporunun yanı sıra editörlük yapan, yapım firmalarına senaryo danışmanlığı hizmeti ile özel yazarlık dersleri veren yazar, "İstanbul Edebiyat Çetesi" başlığı altında süfi ve mistik edebiyat toplantıları yapmaktadır.

Yazara ulaşmak için:
kaandemirdoven@hotmail.com
#şehirhafiyesi

Olmak Cesareti

Paul Tillich, Çeviren: F. Cihan Dansuk

Okuyan Us Yayınları, 2014

Yirminci yüzyılda felsefe ve din hakkında yayımlanan neredeyse hiçbir kitap, Olmak Cesareti'nin etkisini yaratamadı. Kitap, hayatın anlamına dair ciddi bir tartışmaya onuz girilmeyen, vazgeçilmez bir klasiğe dönüştü. Herkesin duyduğu ve kendisini okumak zorunda hissettiği bir "simge" kitap oldu. Hâlihazırda üniversitelerdeki okuma listeleri onuz düşünülemez, kitabın adı dahi teolojik sohbetlerin terminolojisine girmiştir.

Az sayıda teolog Paul Tillich kadar modern dünyanın hayal gücünü yakalayabildi. Din adamları tarafından olduğu kadar içinde bulunduğu kültür tarafından da çok ciddiye alınan Tillich, bir ilâhiyat ve felsefe klasiği olan bu metinde modern insanın ikilemini tasvir eder ve kaygı sorununu yenmenin yoluna işaret eder.

"Kader, suçluluk ve ölüm korkusu; modern ruhu altüst eden üç kaygıydı. Kader, anlamı ve amacı tutsak etmişti; yaşayan bir ölü olma. Ölüm ise hayatta anlamın olmayışının ve herhangi bir ödül ya da ceza ümidi olmadan anlamsızlık tecrübesinin ta kendisiydi."

"Seneca der ki, "Korkunun kendisi dışında berbat olan hiçbir şey yoktur." Epictetus ise şöyle der, "Korkunç olan ölüm ya da zorluk değildir, ölüm ve zorluk korkusudur." Kaygımız bütün insanlara ve varlıklara korkunç maskeler takar. Onlardan bu maskeleri çıkartırsak, kendi yüzleri ortaya çıkar ve ürettikleri korku yok olur. Bu, ölüm için bile doğrudur. Her gün hayatlarımız azar azar bizden alındığı için, varoluşumuzun son bulduğu saatin kendisi ölümü getirmez, yalnızca ölüm sürecini tamamlar. Ölüm imgesinin maskesi düştüğü zaman, bu korkular da yok olur..."

(Tanıtım Bülteninden)

Beynin Gölgeleeri

Saffet Murat Tura

Yayınevi: Metis Yayıncılık, 2016

"Öznellik problemine ayırdığımız bu uzun tartışmanın sonunda nöro-biyolojik (nöro-bilimsel), nörolojik ve psikiyatrik olgu durumlarına dayanarak şunu söylemiş oluyoruz: naif gerçekçi tutumumuzda dış ağırmızı, şu masanın üstündeki kırmızı domatesi, bilincimizi, bedenimizi, uzayı, uzak yıldızları, başka insanları, ağaçları 'ben' duygumuzu ve daha pek çok şeyi içeren bu dünya, beyinde onu kuran nöral faaliyetlerle ontolojik olarak özdeş fenomenal bir dünyadır. Beyin bir özne değil de biyolojik bir organ olduğundan kurucu öznesi olmayan ve fiziksel gerçekliği kendi sunum biçiminde temsil eden bu fenomenal dünya özdeş olduğu nöral faaliyetler üzerine hiçbir fiziksel-nedensel etkiye sahip olmadığı için epifenomenaldir. "

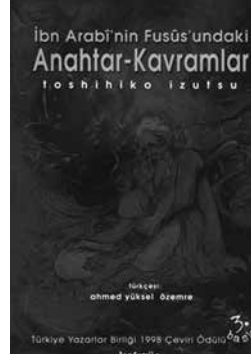
-Saffet Murat Tura-

(Tanıtım Bülteninden)

İbn Arabî'nin Fusûs'undaki Anahtar Kavramlar

Toshihiko Izutsu, Çeviren: Ahmed Yüksel Özemre

Yayınevi: Kaknüs Yayınları, 2008

İslam, Uzakdoğu ve Batı düşünce sistemleri konusunda araştırmalar yapan Japon Keio Üniversitesi, Kanada McGill Üniversitesi öğretim görevlisi ve Tahran İmparatorluk Felsefe Akademisi üyesi Toshihiko Izutsu'nun (1914-1993) 2 ciltlik abidevi eserinin bu ilk cildinde İbn Arabî'nin Fusûs'u'l-Hikem'indeki temel anahtar-kavramlar semantik bir incelemeye tâbi tutularak Üstad'ın Ontoloji'si ve buna bağlı olarak da "Dünya Görüşü"nü temelleri ve çerçevesi ortaya konmaktadır.

İbn Arabî'ye tahsis edilen bu ciltte yer alan başlıklardan bir kısmı şunlar: Rüya ve gerçek, Metafizik hayret, İlâhî isimler, İlâhî tecellî, A'yân-ı sâbite, Âlem-i sagîr (Mikrokosmos) olan insan; Resûl, nebî ve velî.

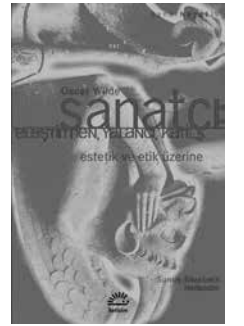
İlâhî senaryoyu keşfedip anlamak demek olan hikmet'in, yine bir hikmet aşığı tarafından ortaya çıkarılan bir vechesidir bu kitapta yer alanlar. Uzakdoğu ve İslam felsefesiyle ilgilenenler için her an el altında bulundurulması gereken bir kitap...

Sanatçı: Eleştirmen, Yalancı, Katil

Estetik Ve Etik Üzerine

Oscar Wilde, Çevirenler: Esin Soğancılar, Kaya Genç, Fatih Özgüven, Türker Armaner

Yayınevi: İletişim Yayıncılık, 2008

Oscar Wilde modernist edebiyatın Baudelaire ve Mallarmé gibi öncülerıyla birlikte anılır. Ama o yalnızca edebiyatıyla değil, sanat ve edebiyat üzerine eleştirileriyle de 20. yüzyıl avangardı üzerinde etkili olur. Ayrıca, onun en önde gelen eseri kuşkusuz hayatıdır. Zaten dehasını hayatına kattığını, eserlerine ise sadece yeteneğini koyduğunu söyler. Bu derlemedeki yazılarında, Oscar Wilde'ın modernist sanat ve edebiyat düşüncesi kadar, çevresine meydan okuyan hayatını da izleriz. Kitabın ilk yazısı "Sanatçı Olarak Eleştirmen"de Wilde, bir sanat eserini yorumlamanın onu üretmekten daha yaratıcı bir etkinlik sayılması gerektiğini ve eleştirmenin en yetkin sanatçı olduğunu ileri sürer. "Kalem ve Zehir"de sanatın ve sanatçının her türlü ahlâkî yargıdan bağımsız olduğunu, "Yalancının Gözden Düşüşü"nde ise sanatın doğayı ve hayatı değil, hayatın ve doğanın sanatı taklit ettiğini savunur; ona göre gerçekliğe bağlılık ilkesi sanatı adeta zehirler. Kitaptaki son metni "Sosyalizm ve İnsan Ruhunu"nda da Wilde, insanlığın diğerkâmlık ve hayırseverlik gibi erdem kisvesine bürünmüş iki sıkıcı yükten sosyalizm sayesinde kurtulabileceğini iddia eder.